

ADİYAMAN ALEVİLERİ

(TARİH VE KÜLTÜR)

MURAT GÖKHAN DALYAN

Adiyaman Alevileri (Tarih ve Kùltür)

MURAT GÖKHAN DALYAN

Asos Yayınları 2022

ISBN: 978-625-8190-53-3

Yazar

Murat Gökhan DALYAN

Kapak

Asos Yayınları

Mizanpaj

Burhan MADEN

Redaksiyon

Asos Yayınları

ASOS YAYINLARI

Çaydaçıra Mah. Hacı Ömer Bilginoğlu

Cad. No: 67/2-4/ ELAZIĞ

e-posta: asosyayinlari@gmail.com

web: www.asosyayinlari.com

Tel: 0532 643 75 23

Yayınevi Sertifika No: 47901

Yayıncının yazılı izni olmadan hiçbir şekilde çoğaltılamaz.

Bütün bölümler intihal.net benzerlik tespit programından geçirilmiştir.

Bu yayının [BOOKCITES](http://bookcites.com) tarafından indekslenmiştir.

Yazarlar, yazmış oldukları bölümlerin özgünlüğünden sorumludur.

Adiyaman Alevileri (Tarih ve Kùltür)

MURAT GÖKHAN DALYAN

İÇİNDEKİLER

I. BÖLÜM

ADİYAMAN ALEVİLERİNİN TARİHSEL ALT YAPISI VE GELİŞİMİ.....	13
A. Alevilikle İlgili Bazı Kavramlar	13
1. Dede.....	15
2. Cem.....	16
3. Talip	16
4. Musahip	17
5. Düşkün.....	17
B. Adıyaman Adı ve Kısa Tarihi	18
C. Alevilik ve Adıyaman	21
1. Babaî Ayaklanması	21
2. Köseadağ Savaşı'ndan Sonra Ortaya Çıkan Karışıklığın Bölgeye Yansıması	26
3. Şambayadlı Sahte Şah İsmail	29
4. Adıyaman'daki Alevi Aşiretler	30
5. Alevi Aşiretlerin Ekonomik Faaliyetleri	36
6. Aşiretlerin Karıştığı Asayiş Sorunları	38
6.1. Rişvan Aşireti ile Kavi Aşiretleri Arasında Çatışmalar	39
6.2. Kav ile Hıdırsor Çatışması ve Çelikhan'ın Adıyaman'a Bağlanması	46
6.3. Kaviler ile Rişvanlıların Çatışmasında Alınan Askeri Önlemler.....	48
6.4. Mırdıs Aşireti ile Tokarisliler Arasındaki Çatışmalarda Kaviler.....	49
6.5. Kav Aşireti'nin Karıştığı Hadiseler	49
6.6. Kavi Aşireti'nin Adıyaman Hükümet Konağını Basması	51
6.7. Kömür Kavilerinin Kervan Soygunu	53
6.8. 19. Yüzyılda Hıdırsor Aşireti.....	54
6.8.1 Azikan ve Tilkiyanlıların Balyan Köyüne Saldırıları.....	60
6.8.2. Hıdırsorlular Hakkında Hasan ve Arkadaşlarının Şikâyeti.....	62

7. Adıyaman Bölgesine Aşiretlerin İskânı	63
7.1. Hıdırsorluların İskân Çalışmaları	64
8. Balyanlı Bozo Ağa ve Arkadaşlarının Eşkivalık Faaliyetleri	66
9. Adıyaman Alevileri ve Misyonerler	68
9.1. Amerikan Misyonerlerine Göre Aşiret Çatışmaları	72
10. Kurtuluş Savaşı Savunmasında Alevi Aşiretler	73
D. Cumhuriyet Devrinde Alevi Toplumunu	76
1. Hıdırsorluların Posta Soygunu	76
2. Atatürk Döneminden Günümüze Alevi Toplumunu	77
2.1. Tek Parti Dönemi	77
2.2. Demokrat Parti Dönemi	79
2.3. 1960 Darbesi'nden Sonra Alevi Toplumunda Siyaset	82
2.3.1. Türkiye İşçi Partisi ve Tanrıverdi Ailesi	87
2.3.2. 1980'lerden Günümüze Siyasal Durumları	89
3. Cumhuriyet Döneminde Misyoner Alevi İlişkisi	95

II. BÖLÜM

ALEVİ TOPLUMUNDA GEÇİŞ TÖRENLERİ	99
A. Alevi Yerleşim Yerleri	99
B. Adıyaman Alevi Toplumuna Dair Gözlemler	100
C. Alevi Ailesi	103
D. Doğum Öncesi ve Sonrası İle İlgili Ritüeller	109
1. Doğumla İlgili İnanışlar	115
1.1. Bebek Sahibi Olabilmek İçin Yapılan Ritüeller	119
1.2. Doğumla İlgili İnanışlar	127
1.3. Hamilelikte Cinsiyet Tespiti	132
1.4. Aşerme	135
1.5. Çocuk Düşürme	137
2. Doğum	137
2.1. Doğum Sırasında Yapılan Ritüeller	141
2.2. Göbek Bağı	145
2.3. Eşin (Plasentanın) Düşürülmesi	147
3. Lohusalık Dönemi	148
4. Çocuğun Tuzlanması	154
5. Çocuğa İsim Konması	157
6. Kundaklama	163
7. Çocuğun Bakımı	164

8.Çocuğun Ayağına Köstek Bağlanması	177
9. Diş Çıkartma Hedik	178
B. Evlilik ve Düğün	179
1. Evlilik Yaşı	185
2. Kız İsteme	187
3. Başlık Parası	195
4. Alevilikte Kimlerle Evlenilmez.....	198
5. Evlilikte Ailelerin Durumu.....	200
6. Nişanlılık Dönemi.....	202
7. Beşik Kertme.....	212
8. Alevilerde Nikâh	212
9. Başka Mezheplerle Evlilik	215
10. İl Dışı Evliliklerde	223
11. Levirat Evlilikler	224
11. Sororat (Baldızla) Evlilik.....	225
13. Berdel Evliliği	226
14. Çeyiz Serme	228
15. Kına.....	229
16. Düğün.....	229
17. Kız Kaçırma	238
18. Evli Kadın Kaçma ve Kaçırılması	240
19. Çok Eşlilik.....	242
20. Gelinlik.....	246
21. Damatlık.....	256
22. Boşanma	258
23. Dulluk	263
24. Evlenen Kişilerin Yerleşim Meselesi	266
C. Sünnet ve Ritüelleri	267
1. Kirvelik	268
2. Sünnet Yaşı Ne Kadar Olmalıdır	274
3. Sünnetin Aileler için Anlamı	275
4. Sünnet Düğünü.....	276
5. Sünnet Kıyafeti.....	280
6. Sünnette Akrabaların Görevleri	281
7. Sünnette Lokum.....	282
8. Kirveliğin Bitmesi	284

9. Sünnet Çocuğunun Türbelere Götürülmesi	286
10. Sünnet Sonrası Ziyaretler	287
D.Cenaze ve Taziye İşlemleri	288
1. Ölüm Anında Yapılan İşlemler	288
2. Cenaze İşlemleri	291
3. Cenazenin Yıkanması	294
4. Cenaze Namazı	295
5. Cenazenin Defnedilmesi.....	298
6. Kabirde Ateş Yakılması	307
7. Taziye İşlemleri	309
7.1. Yas Törenleri	317
7.2.Ağıtlar ve Ağıtçılar.....	319
7.3.Ağız Açma	320
8. Mevlit	321
9. Mezar Taşı ve Kabir Düzenlenmesi	323
9.1. Mezar Taşlarında Dua İsteği	332
9.2. Siyasi Mesaj İçeren Mezar Taşları	334
9.3. Şiir, Şarkı ve Popüler Kültür Mesaları İçeren Mezar Taşları ..	337
9.4. Özlem ve Ayrılık Acısı İçeren Mezar Taşları	339
10. Mezarlık Ziyaretleri	343
11. Mezarlara Ağaç Dikilmesi	345
12. Ölünün Eşyaları.....	348
SONUÇ	350
KAYNAKÇA.....	356
DİZİN	405